Çek Çingenelerinin Mitleri*1

Nina Pavelcik ve Jiri Pavelcik

Dr. Öğr. Üyesi Gülşah Halıcı²

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0315-0488>

Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yozgat – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 26.10.2021

Kabul: 29.12.2021

On-line Yayın: 31.12.2021

Anahtar Kelimeler

Avrupa Çingeneleri

Çingenelerin Kökeni

Hastalığın Etiyolojisi

Çingene Mitolojisi

Kozmogoni

Çeviri Makale

* “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.53977>

Öz

Bu makalede, Rudolf Daniel’in el yazmasında olan iki Çingene miti tanıtılmakta ve tasvir edilmektedir. Çingenelerin sözlü geleneklerinde uzun zamandır korunmuş olan kayıtlı en eski Çingene geleneklerinin bazıları için bu iki mit önemlidir. Bu ve bunun gibi mitleri oluşturan bireysel unsurların temelinde yazarlar, Çingene göçlerinin yer ve zamanının daha net sonuca bağlanmasına karar verilebileceğini önerir.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Halıcı, G. (2021). Çek Çingenelerinin Mitleri. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(88): 365-372.

¹ Asian Folklore Studies, Volume 60, 2001: 21-30.

² Çevirmen.

*Myths of the Czech Gypsies **

Nina Pavelcik and Jiri Pavelcik

Asst. Prof. Dr. Gulsah Halici

Yozgat Bozok University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Yozgat – TURKEY

Article History

Submitted: 26.10.2021

Accepted: 29.12.2021

Published Online: 31.12.2021

Keywords

European Gypsies

Origin of Gypsies

Etiology of Disease

Gypsy Mythology

Cosmogony

Abstract

In this article two Gypsy myths that are recorded in a manuscript by Rudolf Daniel are introduced and described. These two myths are significant because they indicate that some of the oldest Gypsy traditions on record were long preserved in the Gypsies' oral traditions. On the basis of the individual elements that make up these myths and others like them, the authors suggest that a more exact determination of the location and time of the Gypsy migrations can be determined.

Translation Article

* Statements of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors": No conflicts of interest were reported for this article. Ethics committee approval is not required for this article.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.53977>

Uzmanların büyük bir kısmı Çingenelerin birkaç büyük dalgalarla göç etmeye zorlandıkları yer olan merkez Hindistan kökenli olduğu görüşündedirler. Bu uzmanlar şu anki Avrupa Çingene topluluklarındaki başlıca etnik alt kimlikleri oluşturan antropolojik, dil, bilimsel ve sosyokültürel farklılıkların kökenini bulmak için Çingenelerin Hindistan'daki eski yerleşim yerlerini incelemektedir. Avrupa'ya varışlarından sonra çoğu Çingene münzevi, kabile toplulukları şeklinde çevrenin büyük kısmından kendilerini soyutlayarak yaşamışlardır. Uzun bir süre, onlar geleneksel yaşam tarzlarını, yaşamlarıyla ilgili dinsel törenleri, kökenleri, hayat tarzlarını anlatan mitleri sürdürmüşlerdir. Bu geleneklere sadık kalmak tüm etnik grubun yanında bireysel topluluklarda hayatta kalmalarını sağlamıştır. Yüzyıl boyunca, sanayi toplumunun ve Avrupa'nın komünist kesimlerindeki siyasal gelişmelerin etkisi altında hızlı bir yıkım başlamış ve Çingene etnik kültürel özelliklerini, geleneksel alışkanlıklarını ve zengin söz sanatlarını kaybetmişlerdir. Bu yıkım yerleşik Çingenelerin büyük çoğunluğu arasında ciddi manada kalıcı olmuştur.

Çingene toplumu arasındaki alt grupların bireysel gelenek kültürleri sözlü gelenek aracılığıyla devam ettirilmiştir. Bu geleneğin bazıları 19. yy boyunca çoktan kaydedilmiş ve yayımlanmıştır ancak sadece birkaç yıldır etnolojistler bu geleneğin yapılarındaki çeşitlilik üzerinde daha derin inceleme yapmaya başlamışlardır. İleride kaynağı uzmanlar tarafından bilinmeyen bir metinde bu geleneğin bir unsuru tanıtılacaktır. Moravya'da kendi halkı hakkında yazan ilk akademik Çingene olan Rudolf Daniel tarafından yazılan belge güvenilir ve olağandışıdır. Housle a Kun (kemancı ve at) başlığı altında bir parça şiir içeren metinde, Rudolf Daniel gelecek nesillere bilgi verebilmek amacıyla tarihi, gelenekleri ve atalarının, akranelerinin hayat biçimlerini ayrıntılarıyla anlatmıştır. Daniel'in metin için kullandığı kaynaklar onun kişisel deneyimleri, akrabalarının ve arkadaşlarının öyküleri ve onun yazdığı dönemde geçerli olan yayımlanmış eserlerdir (Circa,1955). Diğer unsurlar arasında, Daniel 20. yüzyılın ikinci yarısında birçok Çek ve Slovenyalı Çingenelerin unuttuğu çok eski destanları yazmıştır. Romanyalıları inceleyen uzmanlar için, Daniel'in çalışmasının bu kısmı oldukça ilginçtir çünkü metin belgelerde kaydedilmiş ve analiz edilmiş Çingenelerin eski sözlü geleneklerini içerir. Bu sözlü gelenekler aslında uzun zamandır insanların zihninde korunmuş ve uzmanların büyük çoğunluğunun şimdiye kadar tahmin ettiği alandan daha geniş alanlarda hayatta kalmayı başaramamıştır.

İlk Mit

Daniel'in eserinde bulunan birçok öykülerin dışında, özellikle iki tanesi dikkatimizi çekmektedir. Onlardan bir tanesi bizleri, bu geleneğe göre, Anne Dünya (Mother Earth) ve Baba Gökyüzü (Father Earth) sakin ve sorunsuz evliliklerinin olduğu zamana götürmektedir. Adları Güneş, Ay, Ateş, Rüzgâr ve Yağmur olan beş tane kral oğulları vardır. Çocuklar hala küçük olmalarına rağmen, onlar ailelerinin mutluluğunun ürünüdür. Onlar iyi huylu ve sevimli çocuklardı. Ancak büyümeye başladıklarında birbirleriyle kavga etmeye de başlamışlardı. Aileleri kardeşlerin birbirlerine karşı zarar verici kavgalarını engellemek için oğullarını aralarına yatırıp, birbirine o kadar sıkı sıkıya sokulmuşlardır ki arada kavga edecek bir boşluk dahi kalmamıştır.

Ancak bu taktik bile işe yaramamıştı. Genç krallar hala kavga ediyorlar ve kavga etmek için neden arıyorlardı. Ailelerin arasındaki boşluk o kadar dar ve sıkıydı ki oğlanlar nefessiz kalıp ölmekten korkuyorlardı. Yine nefret dolu bir kavga sırasında, oğlanlar anne ve babasını ayırıp dünyaya kaçmaya karar verdiler. Eğer ailelerine saldıracak başarılı olup kaçabilirlerse, kendilerine yeni bir ev ve her birinin kendi hükümdarlıklarını kurabilecek oldukça uzak bir yere kaçmayı planlıyorlardı.

Dünya anneye, Gökyüzü babayı birbirinden ayırmak için ilk saldırıyı kral Ay başlattı. Ancak bu planı gerçekleştirebilecek kadar güçlü olmadığından başarısız oldu. İkinci saldırı kral Yağmur tarafından babasına karşı gerçekleşti. Ancak o da, kral Ateş de başarısız oldu. Hatta Güneş kralın gücü bile ailesini ayırmayı başaramadı, sadece aralarının açılmasını sağladı. Ancak Rüzgâr anne babasının

kıpırdadığı anı yakalayarak bütün gücünü kullanıp kendisini Anne Dünya'ya karşı şiddetle çarpıp, Baba Gökyüzü'nün ayrılmasını sağladı. Böylece, dünya ve gökyüzü sonsuza dek ayrılmış oldu. Gökyüzü dünyaya doğru genişledi ve çocukları serbest kaldı.

Ancak genç kralların doğuştan gelen huysuzlukları yüzünden onlar hala tatmin olamamışlardı. Dünyaya artık gitmeyi istemiyorlardı. Bundan dolayı kim annesiyle kim babasıyla kalacak diye tartışmaya başladılar. Bu tartışma Anne Dünya tarafından sonuçlandırıldı. "Kral Güneş, Ay ve Rüzgâr annenize, bana saldırdınız. Bunun için siz benden uzak durun. Siz ikiniz, Kral Yağmur ve Ateş, bana acı yaşatmadığınız için benimle kalabilirsiniz" dedi. Bu mitin türünü korumak için, hikâye burada Anne Dünya ve Baba Gökyüzü'nün beş oğlunun sürekli kavga etmeleriyle sona ermektedir.

Birçok ulusun evrenin yaradılışıyla ilgili mitleri ve geleneksel öyküleri, üreme ile ilgili çift kutuplulukları temel elementi oluşturmaktadır. Ancak bizler henüz bu hikâyeler arasında doğrudan bir bağlantı bulamadık. Örneğin; eski Yunan mitinde, Dünya Anne (Gaea), Gökyüzü Uranos tarafından hamile kalmış ve bu birleşiminden tanrılar dünyaya meydana gelmiştir. Eski Mısır'da gökyüzü ve dünyanın tam tersi bir yolla mitin özünü oluşturduğunu biliyoruz; kadın element(tanrıça Nut) gökyüzünü, erkek element (Nut'un erkek kardeşi Geb) dünyayı temsil eder. İkisi zorla birbirinden ayrılmıştır ancak temsilleri olan hava tanrısı Shov onların babasıdır.

Daniel, ayrıca daha detaylı ve farklı mitlerin sonlarını sunmaktadır. Çingenelerin diğer geleneksel hikâyeleri is dağlarla ilgilidir. Mitin evreninin yaradılışıyla ilgili ilk kısmının aksine, bu ikinci kısım dağlarla ilgili hikâyeyi içerir. Bu bölümde anneleri çok seven lanetlenmiş oğullar annelerinden ayrılmak istemezler ve hiçbiri sonsuza kadar onu kırmak istemezler. Ancak aileleri çok acımasızdır. Baba Gökyüzü; Güneşi, Ayı, Rüzgârı uzağında taşımaya karar verir. Oğullar bütün güçleriyle annelerine yapışarak tepki verirler. Tırnaklarını annelerinin kıyafetine geçirirler ancak babaları onları uzaklara alıp götürmek için çekip aldığı zaman annelerinin kıyafeti parçalanır. Annelerinin kıyafetinden ellerine düşen parçalar, küçük ve büyük dağları oluşturur. Rüzgâr parçaları taşımaya çalışır ancak çok yorgun olduğundan, parçaların Dünya Annenin üzerine hatıra olarak düşmesine izin verir. İşte bu dünyadaki büyük dağların meydana gelişidir. Dünya anne kötü evlatlarına merhamet ettiği için, yere düşen kıyafet parçalarını çocuklarına olabildiğine yakın olmak için bırakır. Babalarının yanında kalmaktan bıktıkları zaman çocuklarının bu dağların tepelerinde kendilerine barınak olarak kaleler inşa etmelerini sağlar. Daniel'e göre, Çingeneler dağları mutlu yer olarak saygı duydular ve bu hislerini şarkılarda ve yazabildiği kadar dualarda ifade ettiler; lanetlerini sıkça "mutlu dağı" şeytanların yeri olarak belirtirler (Örneğin; belki de şeytan seni mutlu dağlarda öldürür," "belki de köpekler kalbini mutlu dağda yer").

Sırp Çingeneler, bu mitin daha ileri bir uyarlamasını sakladı. Onların uyarlamasına göre, dünya öküzün (gökyüzünü temsil eden kozmik bir hayvan) başını arada sırada sallayarak ve depremler oluşturduğu boynuzları arasında yer alır. Prag'daki Orientalni AV CR enstitüsünde Jan Filipsky , Hindistan'daki Gond ve Bhil ve Hintli "Çingeneler" arasında aynı miti kaydetti.

İkinci Mit

Rudolf Daniel'in bir koleksiyonundan ikinci mit hastalıklara sebep olan bir anlatıdır. Daniel muhtemelen yazılı bir kaynaktan ya da daha muhtemel şey ise H. Von Wlislöcki (1892) eserinden bu uzun mitin özünü buldu. Daniel'in bireysel şeytanlara atfettiği isimlerin, on dokuzuncu yüzyılın sonunda sadece Türk ve Sırp Çingenelerin bildiği terminolojinin H.Berger'e göre olan isimlerle uyumlu olmaması göze çarpar. Yine de Daniel orta Avrupa Çingenelerinin bu miti bildiğini (hatta yarattığını) belirtir ve şeytanların adlarını kendi ülkesinde daha sık karşılaştığı biçimde kendine göre sunar. Bu mitin maddelerinin aynı zamanda Slovak Çingenelerinde de bulunduğu vurgulanmalıdır.

Anlatı, dağlarda yaşayan Kral Haze'nin kızları olan Keshali perilerinin (Flipsky'a göre Kesali)

kraliçesi olan Kraliçe Ana'yı anlatır. Onlardan üç tanesi kraliçeyi her sabah ziyaret ederdi ve her biri sol elinden bir damla kanı kraliçeye verirdi. Bu kraliçeyi canlı tutan tek yiyecekti. Kraliçe hayatta olduğu sürece, Keshali perileri lanete uğrayıp çirkin şeytanlara dönüşen bir grup insan olan Locolicler (Filipsky'a göre "Loholici") tarafından saldırıya uğrayıp yenilmeyecekti. Bu uzun zaman önce Kraliçe Ana ve Locolics Kralı tarafından bir antlaşmayla kararlaştırılmıştı.

Hikâye işte, yüzyıllar önce, Kraliçe Ana dünyadaki en güzel ve en çok arzulanan kadın olduğu zamanlarda başlar. O zaman, Locolics Kralı ona âşık oldu ama kraliçe ondan hoşlanmadı ve onunla evlenme teklifini reddetti. Reddetmesinden sonra kaçırılmaktan korktu ve bu yüzden siyah bir taş kaleyi ele geçirdi. Kral sinirlendi ve kafası tutkulu aşkıyla dolup taşı.

Sinirlendiğinde o ve onun korumaları masum Keshali perilerine saldırdı ve onları yemeye başladı. Mutsuz Ana, reddetmenin etkisini gördüğünde kaleyi terk etti ve kralla evlenmeyi kabul etti. Sevgiden yoksun bir evlilik olduğu için, bu birleşmeden hepsi yaramaz şeytan dokuz çocuk dünyaya geldi. Evlilikte bir çocuk olduktan sonra, daha yaramaz olan onun daha büyük kardeşleriyle karşılaştırıldı. Dokuzuncu şeytan doğduğunda, o kadar korkunç bakıyordu ki babası bile şok oldu. Bu dokuzuncu çocuk doğana kadar, Lacolics kralı yaşadığı bu deneyiminden en sonunda evliliğinin bir geleceği olmadığını en sonunda anladı. Bu yüzden Ana'yı serbest bıraktı ve ikili, kraliçenin ölümüne kadar geçerli olan bir boşanma antlaşması imzaladı. Antlaşma her Keshali perisinin 999 yaşına geldikten sonra Lacolics'e verileceğini söyleyen cümleyi içeriyordu.

Daniel'in uyarlamasına göre, "Ana" kelimesinin kökü, "geçmek" ya da "getirmek" anlamına gelen *ana*'dır. Bu kelimeyle, Ana dağlarda yalnız yürüyenleri çağırır ve onlar kelimeyi duyduğunda, bir kurbağa, bir tahtakurusu ya da başka bir hayvan tutmak ve en yakın çalığa atmak zorundadırlar. Eğer bunu yapmazlarsa, kraliçenin onlara atacağı taşın çarpma tehlikesiyle karşı karşıya kalmamak için çok hızlı bir şekilde kaçmalılar. İnsanoğlu için en büyük tehlike Ana'nın çocuklarıdır. Maalesef, onlar dünyada kaldılar ve hastalıklara sebep olan şeytanlar oldular. Büyüdükçe, kendi aralarında çiftleştiler ve gelecek nesillerin ebeveynleri ve büyükleri oldular. Genelde, onların Kraliçe Ana'ya ve Lacolics kralına olan yakınlık dereceleri onları ne kadar ölümcül hastalıklara sebep olacaklarını belirler.

Şeytanların en yaşlısı Ana'nın oğlu Melalo'dur ("Kirli Olan"). Birçok fizik ve fiziksel bozukluklara sebep olur. İki başlı küçük gri bir kuş görünüşüne sahiptir. İçine girdiği kişiyi bir hiddete, zarar vermeye ve acımadan katil olmaya sürükler. Daniel, 1950'lilerde onun yerinde insanların zorba ya da acımasız kişiye gönderme olarak hala "*You hin jimutr Melaskero*" (O Melalo'nun damadıdır) dediğini bu metinde ifade eder.

Melalo'nun karısı, kız kardeşi Ana'nın ikinci çocuğu, Lili'dir (Daniel'e göre onun adı Lilyi ve denizkızı şeklinde). Bir kadın başlı balık şekline sahip ve öksürük, grip ve dizanteriyle sonuçlanacak sümüklü zarların iltihabına sebep olurlar.

Üçüncü çocuğu Tucalo ("Şişman olan" ; Filipsky' e göre Thulo diye de söylenir). Omurgalarla kaplı bir top şeklindedir ve saldırıları, özellikle de bağırsaklarda, çok büyük ağrıya neden olur. Herhangi birisinden çok hamile kadınlara saldırmaktan hoşlanır. Karısı, kız kardeşi, Ana'nın dördüncü çocuğu Tearidyî'dir ("Ateşli Olan" ; Filipsky'a göre Tharidi olarak da söylenir).

ÇEK ÇİNGENELERİNİN MİTLERİ

Tablo 1 : Kraliçe Ana'nın Çocukları

Ad	Bütün çocukların sırası	Oğullar	Kızlar	İlişki
Melalo	1	1	1	çift
Lily	2			
Tculo	3	2	2	çift
Tcaridy	4			
Shulalyi	5	3	3	çift
Bitoso	6			
Lolmistro	7	4	4	çift
Minceskre	8			
Poreskoro	9			

Uzun saçlı bir kurttur ve sadece kadınlara saldırır. Zamanla saçını kaybederek ve bu yüzden ateşe ve iltihaba sebep olarak kadınların damarlarına ve atardamarlarına doğru hareket eder. Çocuğun doğumundan sonra saldırıları en acılı olanlarıdır. Bu akraba ile zina kabilinden çiftlere ve çocukların yaydığı tüm hastalıklar kadın hastalıklarıdır.

Ana'nın kızlarının üçüncüsü Shulalyi'dir (Silali, "Soğuk Olan"). Annesi ondan nefret ederdi çünkü o normal bir şekilde doğmadı, annesinin ağzından dışarı dünyaya geldi. Beyaz fare şeklindedir ve her çeşit ateş ve rıgora sebep olur. Daniel'e göre, bu tip hastalıklar farenin kurutulmuş ciğerlerinden ve midelerinden yapılmış ve ateş suyunda (alkol) sıvılaştırılmış bir tozla tedavi edilir. Buna halkın ne kadar çok inandığını kanıtlamak için Daniel, Banska Bystrica'da (merkez Slovakya) geçtiği iddia edilen bir hikâyeden bahseder.

İki Çingene, hizmetlerini sunmak için bir eczaneye girdiler ve orda eczacının muhtemelen deneylerinde kullanmaya niyetlendiği beyaz bir fareyi beslediği kafesi gördüler. Ziyaretçilerden birisi kafesi tuttu ve kafesi bir kuyuya attıkları şehrin sonuna kadar kafesle beraber kaçtılar. Polis onları hırsızlık için sorguladığında, onlar eczacının alenen girilebilir bir yerde bu tip tehlikeli şeytanları beslemesinden dolayı cezalandırılması gerektiğini söylediler.

Shulalyi'nin kocası Bitoso ("Bağlayıcı olan"), Ana'nın üçüncü oğlu ve altıncı çocuğudur. O, insan vücudunda hızla yayılan ve endişe, sıkıntı ve karın ağrısı gibi banal duygulara sebep olan küçük çok başlı bir kurttur. Fakat yavruları daha kötüdür. Onlar, diş ağrılarına, bacak kasılmalarına ve kulak çınlamasına sebep olurlar.

Dördüncü oğlanın ismi onun oluşumuna tekabül eder. Daniel'in metninde adı Lolmistro ("Kırmızı Fare"; Filipsky'e göre ise adı Lolimiso)'dur. Bu fare bir kişinin vücudunda gece gezer ve Gypsiesler arasında çok yaygın olan ürtikerler ve ülserler gibi çeşitli hastalıklara sebep olur. Onun karısı Ana'nın sekizinci çocuğu Minceskre'dir (Minceskre Filipsky'e göre ; "Erkek Genitallerinden Ortaya Çıkan Kişi"dir). Gypsiesler, onu vücudun üzerinde sürünen ve vücuda yıkıcı çalışmasının izlerini bırakan kılı bir böcek olarak canlandırırlar. O, frengileri de kapsayan bütün zühtrevi hastalıklara sebep olur. Daniel, eski insanları hala bu musibeti tedavi etmek için bazı işlemler hatırladığını söylüyor. Bir hasta gübrenin içinde yakıldı ve ateş suyu ile "sulandı". Bu şiddet içerici metot anında böceği yok etti ve hastalık çoktan onun ikinci aşamasında olsaydı, ülserler gözden kaybolurdu.

Ana'nın en genç çocuğu Poreskoro ("Kuyruklu Olan")'dur. O, dört tane köpek başına ve dört tane kedi başına sahiptir; vücudu bir kuşunki gibidir ve kuyruğu da bir yılan benzer. O, Ana'nın

çocukları arasında en müfrit olanıdır çünkü o her iki cinsiyetin de özelliğini taşıyan bir yaratıktır. O, kendi neslinden olanlarla birlikte yerin derinliklerinde yaşar ve ara sıra yer yüzeyine çıkar. Fakat o ne zaman yeryüzüne çıksa, “mutlaka korkunç bir olay olur”, çünkü o yıkıma ve kargaşaya sebep olur. O, veba, kolera ve çiçek hastalığının yaratıcısıdır.

Gözlemleri Sonuçlandırma

Ormanlarda ve dağlarda yaşayan, Kral Haze’nin kızları, Keshali perileri, mitlerde ve güney Rusya’dan, Ukrayna’dan, Transilvanya’dan ve Tuna Nehri’nin daha alçaklardaki ülkelerinden gelen Gypsieslerin hikâyelerinde rol alırlar. İsimleri, onların uzun ipek saçlarından gelir (Keshali terimi “ipek” anlamına gelen Sanskrit kes ile “saç” anlamına gelen kesa’dan gelir). Önceden de bahsettiğimiz gibi, on dokuzuncu yüzyılın sonunda bilginler, bu şeytanların isimlerinin sadece Türkiye’den ve Sırbistan’dan gelen Gypsiesler arasında anlatılan mitlerde bulunabildiğini belirtti. Fakat Daniel ve diğer yazarlar tarafından kaydedilen mitler, bu isimlerin yirminci yüzyılda bile Moravian ve Slovakian Gypsiesleri arasındaki mitlerde de bulunduğunu kanıtladı. Bu bizi bu mitlerin ortak kaynağının bahsedilen yerel geleneklerden daha eski oldukları konusunda düşündürdü.

Çek Indologistlerine göre, mevcut edebiyatta Hint mitolojisinden gelen bu mitle ilgili hiç doğrudan paralellikler bulunamadı. Fakat, uzmanlar, Gypsylerin çeşitli göç akıntılarının İran boyunca geçtiği ve Hindistan’dan çıktıktan sonra onların Avrupa yolu üzerindeki Kafkas Dağları civarında kuzey ya da güney rotası aldıkları kanısına vardılar. Tarihçilerin tahminlerine göre, İran’da orijinal isimleri Domos ya da Lomos altında 600 hatta 800 yıl kalmış olabilirler. Ulusların efsaneleriyle Gypsieslerin geleneklerinin onların Avrupa’ya olan seyahatinde karşılaşmış olabilecekleri konusunda olası bir bağlantı öne süren ikinci mitin metninde bazı belirtiler bulunmaktadır. Örneğin; Lili ya da Lilyi ismi bize Babilli-Sümerli erkek şeytan Lilit’i, Sümerli Lillake’yi ve Adem’in doğruluğu şüpheli olan ilk karısı Lilith’i hatırlatır. Bütün bu isimler, geceleyin bebek cinayetlerini kapsayan sayısız hastalık ve ölüme sebep olduğu söylenen şeytani düşmanları işaret eder. Benzer şekilde, tanrıça Lamastu Asus’un Tharidisine tekabül edebilirdi. Gypsy şeytanı gibi, bu tanrıça doğal olmayan bir şekle sahipti; bir kurdun ya da aslanın başına, belden aşağısı bir kadın vücuduna benziyormuş gibi hayal edilirdi ve belinden yukarı şeklinin bir kartal yavrusunununkine benzer olduğu söylenirdi. Şimdiki Avrupa Roman edebiyatındaki araştırmacılar, eksik kalmış tarihi kayıtları ve Gypsy dillerinin gelişme çalışmalarını kullanarak, bir etnik grup olarak Gypsieslerin köklerini ve onların göç dalgalarının izlemiş olabileceği yolları araştırıyorlar. Onlar, Gypsy toplumlarının geleneksel alışkanlıklarına ve sosyokültürel sistemlerine büyük önem veriyorlar ve bunları Hindistan’ın geçmişteki ve şu andaki nüfusunun yaşam şekilleriyle karşılaştırıyorlar (Fraser, 1993; Hübschmannová, 1998 bkz.). On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından beri Avrupa’da bir Gypsy sözlü halk sanatı toplama geleneği olmasına rağmen, bu zamana kadar Gypsy yerlileriyle onların göçleri esnasında karşılaştıkları ulusların efsanelerini karşılaştıran geniş çaplı bir araştırma yapılmadı.

Bu kısa makalede göstermeye çalıştığım kadarıyla, Daniel’in el yazması kitabının Gypsieslerin eski mit şekilleriyle ilgilenen bölümü, Gypsieslerin tarihinin bir bölümünde birlikte yaşadığı Asya uluslarının mitleriyle karşılaştırma yapmak için konular sunmasının yanı sıra yansıtılması için de ilginç örnekler sunar. Sözlü geleneğin en eski bölümlerine ait olan mitlerin bireysel elemanlarının daha geniş çaplı çalışmaları (diğer bilimsel sonuçların yanı sıra) Gypsieslerin göç yerleri ve zamanlarına daha kesin karar kılma konusunda katkı sağlayabilir. Asya mitolojisi uzmanlarının şu anda merkez Avrupa’da yaşayan Gypsieslerin mitlerinin ilk örneklerini ve benzerlerini araştırırken bize yok gösterecek daha fazla muhtemel bağlantılar bulabileceğini farz ediyoruz. Rudolf Daniel’in bu makalede tanıtılan el yazması kitabı ve bahsettiği bilgilerin içeriklerinin bazıları şüphesiz gelecek çalışmalarda kullanılacak. Onun kitabı ve içindeki bilgi, çağdaş Avrupa Gypsy nüfusunun kökeni ve göç sebepleri hakkındaki detayları aydınlatmada bize yardım edebilecek kanıtları araştırmada dayanışma içinde olan bilimsel

toplumlar arasında bir merak oluşturacak.

NOTLAR

1. Daniel'in kitabının bir çevirisini önermeyiz, fakat bu makalenin amacıyla bağlantılı olduğunu farz ettiğimiz bu bölümleri başka kelimelerle izah edebiliriz. Aslında, kitabın tam bir çevirisinin neredeyse imkânsız olduğuna inanıyoruz. Daniel ara sözlerde kendini gösterir ve İngilizceye çevrildiğinde anlamının zor olacağına dikkat çeker. Daniel'in mevcut edebiyatı ne kadar çok bildiği de fazla açık değildir.

2. O bir boğa olmalı, bir öküz değil.

3. Bu gerçeğe dikkatimizi çektiği için Jan Filipisky'e teşekkürü borç biliyoruz.

4. "Melalo" isminin "Kirli Olan" anlamına geldiği fikri doğu Slovakya Gypsieslerinin onu Bizuzo, "temiz olamayan" olarak çağırması gerçeğiyle desteklenir (Lacková: 1997 bkz.).

KAYNAKÇA

- Berger, H. (1984). *Mythologie der Zigeuner*. In *Wörterbuch der Mythologie*, 1 Abt., Band V, Hrsg. Hans Wilhelm Haussig, 775-823. Stuttgart: Klett-Cotta
- Daniel, R. (?). *Housle a kůň* (Violin and Horse). Manuscript, Collection of the Authors.
- Fraser, A. (1993). *The Gypsies*. Oxford: Blackwell.
- Hübschmannová, M. (1998). *Šaj Pes Dovakeras – Můžeme se Domluvit* (We can Make Ourselves Understood). Olomouc: PU.
- Lacková, E. (1997). *Narodila jsem se Pod šťastnou Hevezdou* (I Was Born Under the Happy Star). Praha: Triáda.
- Schott, A. ve A. (1845). *Walachische Märchen*. Stuttgart.
- Wislöcki, H. V. (1892). *Aus dem Inneren Leben der Zigeuner*. Berlin.